

W A L W E

ILMUB KAKS KORD KUUS

•••

Toimetuse ja talituse: Uus tän. 14, Tallinnas. Sealsamas teeliste wastuwõtmine. Kõnetr. 266 ja 348.
Kontor on awatud kella 10—3 p.

Nr. 32

Reedel, 22. septembril 1922

2. aastakäik

Sisu: Uue eelarwe puhul. Missugustesse kättesse meie julgeoleku kaitse usaldatud. — Kui kaua see veel kestab? — Kas spordiplats ehk hüpodroom. — Meie parlamendi hoone. — Meie raha. — Kas riikline hoolekanne ka nõrgameelsete kohta maksab? — Optandid — ülemad. — Kalameeste mured. — Jahi briljantide pärast. — Ohwitseride kursustest. — Warjud (weste). — Kroonika. — Kirjad toimetusele. —

UUE EELARWE PUHUL.

Nagu teada, oldakse praegu rahaministeeriumi eelarwe komisjonis ministeeriumide 1923. a. eelarwete läbiwaatamisega ametis. 1. oktoobriks, s. o. Riigikogu istangute alguseks peab rahaministeerium riigi 1923. a. eelarwega esinema. Kas jõuab rahaministeerium oma tööga selleks ajaks walmsis, seda meie ei tea, kuid kes ajakirjandust on jälginud, ning keda riigi eelarwe küsimus huwitab, on wististi samuti, kui mina, arwamisel, et riigi 1923. a. eelarwe waewalt 1. oktoobriks Riigikogule esitatud saab. Põhjuseks olla kuuldawasti, liig ülespuhutud ministeeriumite eelarwed, millede kärpimisega eelarwe komisjonil määratu palju aega ära kulub. Rahaminister olla küll kõikidele ministeeriumitele südame peale pannud, et tulewase aasta kulud mingil tingimisel suuremad ei tohi olla, kui käesolewa aasta kulud, kuid see olla „hüüdjaks healeks kõrbes“ jäänud. Peaaegu kõik ministeeriumid on, nagu ajalehtedest näha, palju suuremate küfude eelarwetega esinenud, kui tänawu aasta. Tulude suurenemist aga loota ei ole. — Imelik ja arusaamata! Kas meie ministeeriumid tõesti nii wähe riigi majapidamisest huwitatud on, et nemad oma wäljaminekuid riigi sissetulekute wastawalt ei oska wälja rehkendada.

Mitnel korral on „Walwe“ weergudel selle peale tähelpanu juhitud, et meie riigi majapidamises rahaga liig laialt ümber käiakse, kuid kahjuks ei ole siiani selles ikkagi mingit paranemist märgata. Kokkuhoidmisest, wäljaminekute wähenemisest, ei ole juttugi, waid koguni kulude päewpäewalt kaswamist näeme meie. On küll räägitud ja kirjutud, et meie oma riigi wäljaminekutes piinlikult kokkuhoid-

likud peame olema ja on ka lubatud seda olla, kuid need ilusad sõnad on ainult sõndaeks jäänud. Tegelikult talitakse aga koguni ümberpöördukt. Mingisugusest kokkuhoidmisest ei taheta teadagi, ning wäljaminekud aina suurenewad, waatamata selle peale, ei riigil ei uusi sissetulekuallikaid, ei ka seniste sissetulekute suurenemist ettenäha pole.

Iga kodanik, kes ajalehtede järel ministeeriumite 1923. a. eelarweid on tähele pannud, jääb hirmuga mõtlema: kuhu meie niisuguse majapidamise juures läheme?! See oleks kergemeelsus, lihtsalt pillamine, kui meie oma wäljaminekuid suurendame, ilma et meil allikaid oleks, millest neid kulusid katta. Kas tõesti arwatakse, et kodaniku tasku üks kahane-mata rahaauk on, millel ilmiski lõppu ei ole — mida rohkem wõtad, seda rohkem tuleb juure. Juba käesolewa aasta eelarwe puhul tähendati Riigikogus, et maksude koorem, mis kodanikkudel kanda, on liig suur, ning selle peale waatamata tuli riigi eelarwe puudujäägiga kokku seada. Missugused wäljawaated ja kawaalsused peaksid siis walitsusel tulewa aasta eelarwe kohta olema? Kas eelarwet veel suurema puudujäägiga kokku seada? Kas uusi maksusi kodanikkudele peale panna? Wõi on walitsus mõne „rahaaugu“ leidnud? Iga kodanik teab wäga hästi, mis meil on ja mida meie endile wõime lubada. Ka seda teab iga kodanik, et meil liig laialt püütakse elada. Meie riik on alles lapsekingades, meie oleme alles algajad, kuid tahame kõike seda kätte saada, mis wanad riigid omale wõiwad lubada. Meie ei taba seda arwesse wõtta, kas meie kõik seda jõuame ehk ei, peaasi on, et kusagil Hollandis, Rootsis wõi Jaapanis on nii, ning sellepärast peab ka meil nii olema.

Meie riik on samasugune asunik, nagu suur hulk meie põllupidajaid, kes alles nüüd oma ammu igatsetud maalapikese kätte on saanud, kuna paljud seda veel ootawad. Mis sünniks aga siis, kui need asunikud riigi eeskujul, selle asemel, et oma jõudumööda majapidamist sisse seada, Ameerika farmeri eeskujul autosid hakkaksid soetama, ehk selle asemel, et omale palkidest või sawist elumaja ehitada, raud-beton ehitustest hakkaksid unistama. Kui see ka kõik teoreetiliselt hea ja kasulik peaks olema, siis peab ikkagi sellega rehkendama, kas see ka majandusliselt praegusel silmapilgul võimalik on läbi wiia.

Piskuga oleme meie peale alanud, ning peame piskuga läbi ajama, seotkama kui meie niikaugale jõuame, et meil tarwis pole igat penni lugeda. Kodanik teab väga hästi, et ülesehitamise ajajärgul palju tuleb kulusi teha, ilma milleta meie läbi ei saa ja millest meie mööda ei pease, ja teab ka, et mida ennem meie ühe tööga walmis saame, seda ennem hakkame sellest tulusid saama, kuid siiski on iga niisuguse väljamineku juures piinlikku kokkuhoidmist ja kainet järelekaalumist tarwis. Ikkagi peab selle juures arwesse wõetama seda, mis meie jõuame. Kõik seda, mis meie võime edasi lükata, jätame tulewiku peale ja toimetame tänawu ainult kõige tarwilikumad tööd.

Missuguseks riigi eelarwe rahaministeeriumi „puhastuse tules“ välja saab kujunema, on meil raske oletada, kuid nende andmete põhjal, mis kodanikkudel tarwitada, näib väga kahtlane olewat, et rahaministeeriumil korda läheks tulewase aasta kulusid tänawuse aasta piiridesse wiia. Kuid meie ei pea lootust kaotama. Meie usaldusmehed Riigikogus saawad kindlasti kodanikkude healt kuulda wõtma ja kõik tegema, et väljaminekutele piiri panna. See on nende püha kohus.

M—k.

MISSUGUSTESSE KATESSE MEIE JULGEOLEKU KAITSE USALDATUD?

1917. a. tuli meil walida, kas peab meil edasi kestva poolaasialik Wene bürokraatism ja ümberrahwustamise surwe, või tahame algada iseseiswat arenemisteed wabamate Lääne rahwaste eeskujul. Meie rahwa rõhuw enamus walis wiimase tee ja wiis ka peale raskete wabadussõja katsumiste meie lahutamise Wenemaast lõpule.

Asutaw Kogu, kui rahwa üldtahteaawal-

daja kinnitas veel kord seda sammu ja määras meie arenemisteed kindlaks demokraatlistel alustel. Missuguses sihis teostub aga praegu meie arenemine?

Olgugi, et meie liig ligidal wabanemisaaja tõusupäiwist ja et meie wabadussõja kangelaste hauad veel rohuga ülekaswada ei ole jõudnud, võib siiski väga selgesti märgata jultunud tagasiikiskuwa woolu wõidukäiku meie riigielu korraldamises. See sunnib aga kõiki, kellel meie maa ja rahwa tulewik südames, tõsise murega tulewikku waatama ja küsima. — Kas suudame selwiisil alles hoida ja võimalikkude tulewaste katsumiste päiwil liikuma panna seda rahwa üldtahte wõimsat awaldust, mille wastu Narwa, Põtseri ja Wõnnu all warises kokku waenlaste kümnekordne ülekaal?

Kas ei lähe liig kalliks meie maksma need ohwrid, mida toome üksikute rahwakihtide huwides ja kas ei tule meie seestpidisele lagunemisele ja rahwa kui terwiku kõdunemisele tõmmata sama kindlad piirjooned, kui nad Narwa ja Põtseri all waliste waenlaste wastu tõmmatud? Meil peaks kõik tegema, et alleshoida vähemalt seda üksmeelt, mis Asutawa Kogu päiwilt pärit.

Et aga meie sisemises elus kõik korras pole, näitab hiljuti ajakirjanduse weergudel kõmu sünnitaw okkupatsiooniaegse tegelase pastor Hahni Eestisse lubamine. Selge on, et asutustes, mille kätte usaldud meie julgeoleku ja waba iseseiswa arenemise kaitse, peale niisugust nähtust on tarwilik põhjalik õhupuhastus, sest siit läheb ju tee meie ühiselulisele arenemisele reguleerimiseks.

Missuguses läpatawas õhkkonnas meie alles asume, näitab ka alljärgnew lookene:

Tsaari ajal teenis Rakweres shandarm M. — 1917. a. rewolutsioon sundis nii mõndagi senist truud sarmaatlast wäär- tusi ümber hindama. Kuid M. ootab nähtawasti wanade heade aegade tagasi- tulekut ja ei anna A. walitsuse komisssar kadunud J. Poska nõude peale shandarmeeri- ja sala asjaajamist mitte üle. Kui siis kohalik wõimu esitaja herra adwokaat K. tema korteris läbiotsimise toime paneb, siis leitakse peidetuna kohaliste Eesti tegelaste nimekiri ja teated, kus leheküljel ja missuguses raamatus nende üle salajas- ted teated olemas. Selgines ka, et M. oli Eesti tegelaste keskele saatnud kellegi kaupmehe Sihwarti, kes siis Pissarewi nime all kõik meie enesekorraldamise püü- ded wenelastele edasi kandis. Shandarm M. arreteeriti ja wiibis kaenamata aega wan-

gis. Meie iseseiswuse päiwil ilmub ta Pärnus riigiteenijana, kus ka enesest seisusekohase pleki järel jätab. Nüüd tahtis aga kurikawal saatust, et mehest, kes enne meie seltskonnatogelastele hauda kaewanud, pidi saama meie julgeoleku tugi. Olgugi, et nii mitmesugused arusaamatused olemas, sai see herra neil päewil weel ameti kõrgenduski. Nähtawasti mõjuwad siin kaasa üldised sümptaadid, sest kõrge seljatagune armastawat ka õndsaid bürookraatliisi paraade (ajakirjanduse teade) ja *ühwardawad neid ära pühkida* (demokraatliisi wäljendus), kes julgewad selle asutuse puhastamist nõuda ja asja awalikuse ette kanda. Kuid loodame..... usume, et rahwa terve loomusund peagi ära pühib need „ohranka“ taimed niug siingi waba demokraatliisi arenemistee lahti hoiab.

T.

KUI KAUA SEE WEEL KESTAB?

Kui ajakiri „Walwe“ ilmuma hakkas, lootsid riikliselt mõtlewad kodanikud, et nüüd kuritarwitused wähenewad, sest tiheda ülemaalise kaastööliste-wõrgu tõttu on nimetud ajakirjal võimalus ka neid kuritarwitusi, mis muidu kohtu silma eest warjule jääksid, päewawalgele tuua. Seda ülesannet täidab „Walwe“ juba hulk aega rahuloldawalt. Kõigi wõimuneeste kiuste tuakse kõik „kalewi alla“ maetud asjad „Walwe“ weergudel rahwa silmi ette. Esimeses rinnas sammub selles subtes muidugi sõjaministeerium ühes sõjawäe warustuswalitsusega. Kuigi warustuswalitsuse kantsleitiilem kõik nimetud asutuses teeniwad isikud kokku kogus ja ära keelas ajakirjanduses teadete awaldamise, seda häärmisel juhtumisel ainult siis lubades, kui kõik awaldamiseks määratud materjal enne temale läbiwaatamiseks tuakse, — siiski on just selle asutuse muste telgitaguseid hästi walgustud.

Wiiks liig pikale siin üleslugema hakata, kui palju suuri ja väikseid riigiwara kõrwaletoiemetamisi ning raiskamisi, altkäemaksu wõtmisi ja omawoli, riigile kahjulikke ärioperatsioone ja lohakust riigiwaraga ümberkäimisel awalikkuse ette on toodud. Neid juhtumisi on terve leegion. Imestama peab aga selle üle, et nende paljastuste peale karistused ei järgne. Rahwas loeb, ootab, kuid ootab asjata. Kõik jääb endiseks. Siis wenib kodaniku nägu arusaamatuse ja imestuse pärast pikaks ja siis saab ta alles aru, et wõimu-

mehed on rahwast üle kaswanud ja ei rohkenda enam awalikku heale ega arwamisega. Kui riigikontroll warustuswalitsuse ametnikkude kuritarwituste asja kohtu kätte andmist nõudis, siis kirjutakse uurimismaterjalile resolutsioon: „Kaus-ta“. Ja seda tehtakse külma rahuga siis, kui süüteo kohta faktilised tõendused olemas ja kogu asi üle riigi tullaaw. Imestusega peab küsima: „Missuguses riigis meie õieti elame ja missugune arusaamine peab sarnastel isikutel olema kõigest, mis lubatud ja mis lubamata?“

Kuid sõjaminister püüab näidata, et „Walwe“ ümber koondunud ringkond kodanikke liialdab ja sihilikult mitteõigeid teateid awaldab. Oletame, et see nii on. Waatame, kuidas reageerib siis herra Soots muu ajakirjanduse, kui rahwa awalikku heale peale.

Kui läbi kogu ajakirjanduse, wäljaarwatud muidugi ministriherra ihuleht, autasude asjus pahameele-hoog käis, jättis kindral Soots selle tähelepanemata. Kui sõjaministeerium „Akwaariumist“ ja „Kontsertiaast“ sõdurite wäljawiskamisest eeskujuga wõttes ka oma majas paraad- ja köögitrepi-poliitika sisse seadis, naelutas kogu ajakirjandus selle kinni, kui demokraatlikus wabariigis lubamata ja häbiwäärt nähtuse. Iga kodanik nägi selles wana Wene korra bürookraatliisi wõtet. Siis tuletage meele weel demobiliseeritud sõdurite meeleolu kindral Sootsi suhtes, „Bajewiaadat“, wabariigi sõjakooli ümbekelsete ja wenemeelseid lektorid jne. jne. Kuid kui teie arwate, et sõjaminister, rahwa healt arwesse wõttis, siis eksite. See herra ei lase ennast oma tegewuses sarnasest tühisest asjast, nagu seda on awalik arwamine, põrmugi segada. Tema arwates on „Shipkal kõik rahulik“.

Meie oleme seni herra Sootsi tegewust küllalt arwustanud, ja nüüd peame küsima: kas on sõjaminister kindral Jaan Soots rahwa teenistuses, wõi on see ümberpöördukt? Herra sõjaministril ise näib wist küll wiimane arwamine olewat, sest muidu ei ignoreeriks ta nii awalikku arwamist.

Wälisriikides, kus ka ministritel niisamasugune sündsusetunne olemas, nagu kõigil teistel kodanikkudel, oleks iga walitsuse liige sarnase üleriiklise rahulolematuse peale juba ammugi teadnud, mis teha. Ta oleks kas oma kurssi muutnud ehk — lahkunud. Waatame mis walimised näitawad.

K....K

KAS SPORDIPLATS EHK HÜPODROM.

Sõja lõpu järel on meil sport rõõmus-tawal viisil suuresti hoogu võtnud. Võib julgesti kinnitada, et sõjawäe kõrval just spordimehed Eesti tutvustamiseks väljamaal kõige rohkem ära on teinud. Antwerpeni olümpiaadil äratas väike Eesti oma saavutustega üldist tähelepanu ja ei ole peale selle olnud ühtki suuremat rahvusvahelist võistlust, kus meie mehed loorberisi poleks lõiganud. Nii näituseks omas Eesti üleilmisel raskejõustiku võistlustel viiest kohast 3 meistri-kohata. Teiste spordiharude hulgas avaldab viimasel ajal iseäranis suurt tähelepanu jalgpall, milles ka suuri edusamme konstateerida võib. Sporti on seni meil harrastanud seltsid, ilma väliste, riiklike ja omavalit-suse toetuseta. Meil puuduvad isegi suuremas osas linnades kõige primitiivsemaadki awalikud spordiväljad; staadionidest rääkimata. Isegi pealinnas pole lugu parem, kuigi siin sport iseäranis kõrgele edenemise-astmel seisab ja tarwidus spordiväljade järel otse kisendab. Tõsi, oli Tiigiväli peaaesjalikult jalgpalli võistlusteks, kuid haigete rahu pärast suluti see lõpulikult. Peab tähendama, et linna-walitsus omalt poolt wastutulekus loid on olnud ja algatuswõimet näidanud pole. Ära nähes, et sealtpoolt suuremat loota pole, pööras tänawu aasta kewadel Eesti spordi ja jalgpalli liidu juhatus palwega walitsuse poole maaala määramise asjus spordivälja asutamiseks. Selle tagajärjel tekkis kõne alla Kadriorus nõndanimetatud Rohelise aasa spordiväljaks saamine. Liidu esitajatele anti sellekohased lubamised ning seisukord näis soowitawas sihis arenema hakkama. Esialgu oleks wäli korda seatud ja hiljem ka staadion üles ehitud.

Waheaial oli tegutsema hakanud aga mingisugune Eesti hobusekaswatajate ja arendamise selts. Wiimane prätendeeris ka Rohelise aasa peale hüpodroomi asutamiseks ning esines walitsuse ees sellekohase soowiawaldusega. Spordiliit jäi midugi ka oma ettewõtte juure kindlaks. Hobuste mehed algasid selle järele kauplemist. Kõige pealt tehti spordiliidule ettepanek hüpodroomi ja spordivälja ühisele maaalale omal kulul ehitamise kohta. See kawa polnud spordiliidule wastuwõetaw. Hiljemal järellaalumisel leiti, et võimalik on staadioni ja hüpodroomi ühise maaala peale paigutada, kusjuures need asutused üksteisest täitsa rippumatud oleksid. Hiljem, aga, põhjendades hüpodroomi ehitust suurte kuludega, ei olnud Hobusekaswata-

jate selts poolitamise kawaga mitte nõus ja esines spordiliidule ettepanekuga, et wiimane Rohelisest aasast täitsa loobuks ja kõrgemal asuwa kapsaaiaga rahul oleks. Spordiliit lükkas sarnase kombinatsiooni tagasi. Põhjuseks on pakutawa koha kõrgemal asumine, kus ta põhjatuulte eest warjatud pole ja ehituse hulga kallimaks minemine, mis spordiliidule üle jõu käib.

Walitsus pole kummagile organisatsioonile kõne all olewate maaalade kohta kindlat otsust andnud, waid küsimus on alles lahtine. Mõlemad pooled püüawad aga samme astuda soodsama koha saamiseks. Igaüks kõrwaljalgija küsib huwitusega — kumb wõidab?

Õieti ei tohiks küll selles kahtlust olla. Spordiliitu koondunud organisatsioonid on hobusekaswatajatega wõrreldes sedawõrd moraalselt eesõigustud seisukorras, et siin otsus ilma järellaalumisetä järgnema peaks, kui ainult mõnesugused segawad kõrwal mõjud esile ei kerki. Spordivälja ja staadioni wadus on wastuwad-lemata. Spordi etendamise tarwiduse kohta ei wõiks igatahes ka olla kaksipidi arwamist, peitub selles ju rahwatõu terwise üks aluspalkidest. Teisest küljest on Eesti hobusekaswatajate ja arendamise selts täitsa tundmata suurus nii oma tegewuse kui ka sihtide poolest. Ja wäewalt saab seal edaspidigi midagi suuremat ja väljapaist- wamat taga olema. See spordiala on selleks ikkagi liig kitsas ja on igalpool wälja- kujunenud ikka puhtärilisteks ettewõteteks. Ei ole sellepärast mingit põhjust meil Eestiski teisteks lootusteks. Platsi kätte- saamise ja kordaseadmise järele hakkaks wist wõiduajamiste puhul kindlasti tööta- ma totalisaator. Ja wäljawaated ärilises suhtes oleksid kindlasti kõige paremad. Mis wõidaks aga sellega riik ning rahwas? Absoluutselt mitte kui midagi. Arwame, see on wist ükstapuhas, kas mõne kind- rali hobune wõrdlemisi wiltsate tagajär- gedega esimeseks ehk teiseks numbriks tur- leb — Euroopat me' sellega ei üllata ega hobuste tõugu ka paranda. Selleks tuleb juba töötada teistel teedel ja sihtidel. Imestama paneb, missuguse iseteadwuse järjekindla wisaduse ning oma huwide esiplaanile upitamisega sealpool töötatakse. Meie arwates ei õigusta mõne „suure mehe“ asjaosaliseks olemine aga veel põr- mugi Eesti spordiliikumise waesekslapseks jätmist. Tahawad suuremad herrad to- taliseerida, siis jatkub neile selleks Lasna- mäel ruumi küllalt, spordiväli ja staadion peawad aga aset leidma Kadriorus!

MEIE PARLAMENDI HOONE

on wiimaks ometi walmis saanud. Mitu tähtaega on lastud mööda minna — ei mäleta; igatahes pidi ta esimese lubaduse järel juba läinud aastal meie saadikute pere enesesse wastu wõtma. Aga aasta hiljem ehk warem, see ei ole paljudel tähtis, peasi on, et ta kord juba walmis sai. Kes kaua ootab, see kauni saab, ütleb wana sõna, — eks me' siis ootasime ja jälgisime põnewusega aegajatt (harwa küll!) ilmuwaid sõnumeid, et — selleks ja selleks tähtjaks hoone ikkagi walmis ei saawat, et olla ikkagi suur töö ja uisa-päisa ka talitada ei wõiwat, kui kõik ilus ja hea peab olema ja üldine stiil mitte rikutud ei saaks; et wõtawat ikka palju aega sarnane wastutusrikas töö — noh, olime rahul ja lootsime kõige paremat. Ka siis, kui läinud aastal ilmsiks tuli, et tükk tööd ilmaaegu on tehtud, et nii ei kõlba, peab seda ja teist ümber tegema, uuesti ehitama, — ka siis ei tõstnud keegi suurt kära: mis siis, noorriik, noored jõud; ei ole me' wist weel niwõrd arenenud, et hoonet, mis kõige tähtsam riigis, sellepärast ka kõige ilusam ja suurepärasem peab olema, ühekorraga täies ilus ülesehitada. Kui ühekorraga hea ei tulnud — parandame wead. Parem ette karta kui taga kahetseda.

Et sarnane eksperiment kalliks maksuma läheb, selle juures keegi ei kahelnud. Aga, paratamata on paratamata: hoonet õn meie parlamendil tingimata waja; ilus peab ta olema, et naabrusrahwuste ees mitte häbise sattuda — ergo, rahwas maksku. Kui kalliks hoone ehitamine läheb, selle üle olid mitmel ajal mitmesugused jutud liikumas. Ehituse algul räägiti paarikümnest miljonist. Pärastpoole kaswasid miljonitele miljonid juure. Paar päewa enne hoone awamist räägiti juba sajast miljonist. Aga, rahiwa jutt, mine tea palju seal juures tõtt on.

Nüüd on meil hoone walmis, pidulikult awatud, nagu kord ja kohus, ja ühes sellega ka arwe rahwale esitatud. Riigikogu esimees ise tähendas omas awamiskõnes nagu uhkustades, et „riigikogu hoone ehitamine on 135 miljoni marka maksa läinud“. Kas ei ole suurepärane! Kuulake rahwad ja imestage: wäike Eesti rahwas, kõige oma waesuse peale waatamata, kulutab 135 m., et oma parlamendile wäärilist kokkukogumise paika luua! Ja, wäärilist.

Kui oletada, et meie rahwas parlamentarismi alal igaweseks ajaks lapsekingadesse jääb, siis wõiks sarnane parlamendi hoone „katse“ ehk meie parlamendi wääriline olla. Aga et meil lootust on, et Eesti

parlamendi karakter aegamööda ikkagi paraneb, siis peaksime niisuguse „lossi“ pärast, milles ei ilu ega ühtlust, ei stiili ega omapärasust ega otstarbekohasust ei leidu, — vähemalt wõõraste ees häbi tundma.

Lubatagu siin mõned karakteriseeriwad wäljawõtted meie ajakirjandusest tuua.

„Asutawa kogu liige“ kirjutab „Pwl.“: „Ta (s. t. Riigikogu hoone) ei olegi hoone — ta ei ole ka ilus. Iludusele antakse teinekord paljugi andeks. Ta on just kui tsirkuse poiss, oma kollase pea, walge krae, sinise kuuega ja kasepuust tehtud jalgadega enast toppinud wanade tõsiste majade keskele, kellega tal midagi ühist ei ole. Ma ei taha mitte kirjutada, et ei ole osatud kohta walida, ei ole osatud teise rahaga ümber käia ja ei ole ehitatud lossi nii kui üks loss peab olema. Needsamad käed, kes meile poterdasid riigivanema näotu ulualuse, kus iga korralik inimene kolm korda peab komistama, enne kui trepist üles saab, needsamad käed on wist ka parlamendi hoone kui uue paiga wana kuuele peale pannud — ja mõlemad asuwad paigatud majas — riigivanem ja rahwaesitus“.

See on wälispoolt. Ei ole asi parem ka seestpoolt. Nii märgati kohe saali wõimatu wiletsast akustikast, mille tagajärjel nõrga häälega kõnelejaist on raske aru saada, iseäranis saali tagaplaanis, kus asub ajakirjanikkudele määratud tühem, nii et tuleb jälle ümberehitusele asuda.

Ühesõnaga — maha on wisatud hiigla summad, kuid parlamendi hoonest kui sarnasest oleme ikkagi ilma. P. k.

MEIE RAHA.

Terwes ilmas pole küll wist mitte ühelgi maal nii wiletsaid rahasid kui Eesti wabariigil. Rääkimata wanadest riikidest ja Soomest, kuid isegi Lätiga wõrreldes seisame kaugel taga. Meie rahad on oma tehnilise wäljatöötamise ja wälise kuju poolst lihtsalt allpool igasugust kriitikat, mille tõttu liig ruttu räbalateks muutuwad. Rahade kleepimine on saanud mingisuguseks sundustlikuks tööharuks, millest keegi mööda ei pease, ja nende wastuwõtmise juures peab silmanägemist pingutama, et õieti „kokkutrageldatud“ wäärtust saada, sest häda sulle, kui numbrid pooltel mitte „ei klapi“ ehk suuremale rahaliiksusele mõni osa 1-margalise osakesest kunstlikult külge on poogitud. Tahtmata oled seal juures siis ka sunnitu

mõne äri eht-eestilikku reklaami lugema. Tore, selles suhtes oleme kindlasti ka Ameerikagi otse hiilgawalt üle trumpanud ja võime olla kindlad, et kogu maakeral järeלטegijaid pole ega tule. Kuid halbtus aga — piinlik on kõige selle juures pisut, iseäranis väljamaalaste ees, keda meil nüüd ju nii palju liikunas. Ja wiimaseid üllatab igatahes meie rahamärkide närus kindlasti ja nii mõnedki eksemplaarid wist rändawad nende kodumaale haruldase näitusena, wõib olla muuseumidesegi. Missugune mulje saadakse selle järele siis küll Eestist. Oma kodanikkudel tuleb peale esteetilise tunnete haawamise weel olulisemate halbtustega igapäewases asjaajamises leppida ja nii aastast aastasse. Paremust ei näigi tulema. Kuna muidu igal alal suuri edusamme oleme teinud, siis paneb sarnane erandline nähtus igatihte järelmõtlemata ja küsima — milles peitunewad põhjused?

Saame aru, riigi alguspäiwil, ei wõinud rahamärkide tehniline väljatööstus olude sunnil kõige parem saada, kuid sellest ajast on juba aastad möödunud, ilma et paranemist märgata oleksime wõinud, isegi rahade kunstilise külje juures. Tegemist on siin küll otse andeksandmata saamatuse ja lohakusega. Ei usu igatahes meie kunstnikkude loomiswõimetust, kui neile ainult võimaldatud oleks olnud rahamärkide kawandite väljatöötamises osawõte. Selle asemel on meie rahad päewawalgele tulnud mingisugusel saladuslises teel, ilma et nende tekkimisloost ja joonistuste walmistajatest laiemalt midagi teaksime. Nii saime silgusoolamise, tõukarja ja seinatapeti (1000 margalised) kujutused. Mõne päewa eest wõisid ajalehed teatada, et jällegi kaksa uut raha kawandit „walmis olla”, nimelt praeguse rahaministeeriumi ja Riigikogu hoonete piltidega. Kes need walmistanud, sellest muidugi waigitakse targu. Wast ehk koguni päewapiltlised üleswõtted. Ilu mõttes ei paku kumbki maja midagi iseäralist. Riigikogu maja kujutuse rahale asetamine oleks ju muidu kaunis kena mõte, kui see ainult mitte meele ei algataks kurba ehituse ajalugu. Igatahes ei saa kawatsust kuidagi õnnelikuks pidada ega heaks kiita. Riigikassa peawalitsus lihtsalt ei saa oma ülesandega toime, ülesandega, mida näituseks Eesti Pank kangelt paremini lahendanud. Wõrreldagu ainult panga ja riigi rahamärkisi, wahe on wõrdlemata suur, kuigi ka esimesed mitte küll täitsa ideaalsed pole. Ei saa kuidagi uskuda, et meie kunstnikud wääriliste joonistuste wal-

mistamisega hakkama ei saa, kui neil seda aga võimaldakse.

Oleks tõesti wiimane aeg rahamärkide nägususe ja tehnilise väljatöötamise peale suurema rõhu panemiseks. Senist rada küll enam edasi tallata ei wõi — peale ilutunde nõuawad seda weel ka teised riiklised huwid, sest siis uputataks meid lihtsalt walerahadega ära.

— a.

KAS RIIKLINE HOOLEKANNE KA NÖRGAMEELSETE KOHTA MAKSAB?

Wene walitsuse ajal oli igas wallas nõdramoistuslisi inimesi ehk waimuhaiged näha, keda „külakorda” seati, see tähendab, nad käisid perest peresse ja pidid koera eluga leppima: kannatasid, nalja ja putukate all, sest kellel tuli meele nõrgameelse aluspesu ehk tema ihuharimise eest hoolitseda.

Wõis loota, et lood meie Wabariigis sees suhtes paranewad ja ka nende kodanikkude eest paremini hoolitsema hakkatakse, kes kaotanud oma kallima wara — mõistuse, aga kahjuks ilnuwad hoopis wastupidised nähtused: waimuhaiged uitawad külades wabalt ringi, olgugi et neist mitmed jümbruskonna elanikkudele kardetawad on. Neid ei mõtle keegi warjupaika wiia ja mis kõige imelikum, „Seewaldist” saadetakse wiimasel ajal kõik hoolealused wälja, kelle eest maakonnawalitsused rawitsuse kulusid ära ei tasu.

Kui nüüd seda arwesse wõtta, et sõdade järele, kus rahwal üle tulnud elada ühel ehk teisel wiisil raskeid waimlisi põrutusi, siis on kindel, et waimuhaigete arw kaswanud on ja weelgi kaswab, mis paneb riigivalitsuse peale hoolekande alal suuremad kohustused, sest seesugune eba-loomuline olukord waimuhaigete eest hoolitsemise asjus ei tohiks kauem edasi kesta.

Suurem waimuhaigete rawitusasutus on praegu „Seewald” ja see on eraselti käes. Juba ammu kõneldi terwisboiu peawalitsuses „Seewaldi” äraostmisest riigile, siamaale aga ei ole sellega hakkama saadud, mis pole muud kui walitsuse saamatud. Raha puudusega ärgu wabandama tuldagu. On ju miljonisi küllalt sarnaste otstarbete peale loopida, nagu riigi kaubaagentuuri „äpardanud” ärioperatsioonide likwideerimiseks, karskuse apostlitele jöödiku põrna demonstreerimiseks, mõne maja loksus lappimiseks jne.

Wabariigi kodanikkude terwise eest hoolitsemine peaks ometi esimese järge

tähtsusega küsimus olema, sest kõik waimuhaiged ei ole parandamatud, nad muutuwad sagedasti selleks just wastawa rawitsumise puudusel.

Praegu maksab töö-hoolekandeministeerium ainult nende waimuhaigete eest rawitsuskulud, kes haigeks jäänud wabadussõjas ehk sõja tagajärjel. Maakonnawalitsused aga näeks, et ministeerium kõigi waimuhaigete eest maksaks ja jätawad maalt toodud waimuhaigete rawitsemis- ja ülespidamise kulud „Seewaldile” tasumata, mille peale tähendatud asutus sellega reageerib, et waimuhaiged lihtsalt iga nelja tuule poole laseb minna.

„Seewaldist” väljapääs on nii väga kerge, aga katsugu keegi riigi ehk kogukonna kulul waimuhaiget „Seewaldisse” sisse tuua! See on keeruline küsimus, mille tõenduseks olgu alltoodud lugu:

Audru mõisas jäi läinud aastal keegi naistööline waimuhaigeks, keda kiriksand ühe kehwa inimese juure saatis, kes pidid olema waimuhaige sugulane. See inimene pidi nüüd töölt ära jääma ja waimuhaiget walwama, kes üks jäädes ähwardas põlema pista maja jne.

Peaegu aastapäewad tuli sellel waimuhaige rawitsejal maakonnawalitsuse ja wallamaja uksti kulutada ning palwekirju kirjutada, aga keegi ei wõtnud waewaks waest inimest sellega waimuhaigest wabastada, et wiimase rawitsus-asutusse oleks saanud. Alles käesolewal suwel, kui palwekiri esiti siseministeeriumi ja seal töö-hoolekandeministeeriumi jõudis, tehti wiimaselt nimetud ministeeriumis korraldus, et waimuhaige, kelle ihu juba mustuses wiibides mädanema oli hakanud, „Seewaldisse” saadetaks. Kas see korraldus nüüd juba täidetud on, selle juures tuleb kahelda, sest waimuhaigete eest hoolditsemise küsimused lahenewad praegustes oludes, nagu eelpool näidatud, kole pikkamisi, niisamuti nagu riik pole suutnud omandada eraisikute käest suuremat rawitsusasutust, mida tingimata tuleks teha, sest ka waimuhaiged käiwad riiklise hoolekande alla.

— w w, —

suur wastutus on, ei kahtle keegi, ja just see panebki imestama, mispärast mõnda maakonda niisugustele kohtadele isikud määratakse, kel omal amet tundmata, rahwa ja ligemate kaastööliste poolehoid puudub ja kes Eesti riiklusest wähe huwitatud.

Olen palju kuulnud kohalikest rahwawäe ülemast, mis sunnib mind mõnda sekkord awalikkuse ette tooma.

Nimetud isik tuli Eestisse optandina 1921. a. kesksuwel. Et tal siin ei puudunud tuttawad-optandid ees, kes olid sõjawäes kõrgematel kohtadel, sai mees juba kuu aja pärast wastutusrikkale kohale, waatamata selle peale, et ta seisis teenistuses punases wäes 15. nowembrist 1918. a. alates kuni 15. jaanuarini 1920. a. ja oli sellega tegew Eesti wastu.

Nimetud isiku iseloomustamiseks wõim tema wiimastest väljaastumistest weel nimetada järgmist: Kohalikka seltskonnategelasi, weel enam aga omawalitsuse tegelasi hindab ta kahe-kolme sõnaga: „Poisikesed, lollid ja wargad”. Wiimast sõna on ta Wõru linnawolikogu kohta tarwitanud. Omale alluwate eraisikutega läbikäimises tarwitab takti, missuguse juba lihtne wiisakus igatihele ja weel enam ohwitserile ära keelab. Wiimasest mobilisatsioonist oli ta asutusse teenima wõtnud kellegi Eestimaalt kommunistidega ärapõgenenud noor-sõduri, kes teenistuses rahaga laialt ümber käinud, kellel mitmesugused sidemed Tartus ja Tallinnas, ja kes nüüd ära põgenes ja praegu kättesaamata. See isik oli temale tuttaw juba Wenemaal elades. Nimetud ülem oma teenistuse aja sees on jõudnud niikaugele, et ta Wõru laulupidu ajal näitelawa pilkeaineks sai, kus temast laudidi, kui ühe sõduri hoidjast ja teiste wiikajast, samuti kui ühele preilile saja marga pakkujast ja tema eest hoolditsejast.

Mis on teinud ja korda saanud omad Eesti mehed, on meil teada ja näha, aga millega saawad walmsis närwilised Wene optandid, seda otsustage lugejad ja rahwa esitajad.

„Wõrumaa”.

OPTANDID — ÜLEMAD!

Wiimane „Walwe” nr. 30. kirjalüki „Munlased Eesti rahwawäes” puudutab muu seas ühte umbkeelset isikut, kes kusagil rahwawäe ülema kohal asub, ei ole aga öeldud, kus nimetud isik ülemana teenib. Et rahwawäe ülema peal sõja puhul

KALAMEESTE MURED.

Ajakiri „Kalaasjandus” toob oma wiimases numbris nii mõndagi, mis meie riiklist asjaajamist iseloomustab. Toome mõned väljawõtted.

„Meil on Eestis vähemast 20.000 kalameest. Kuid — kõik, pea ilma erandita

nendest 20-est tuhandest kalamehest on walmis ühes Pärnu rauna meestega ütlemata, et „kalapüük loob vähe kasu...“ Ja ometi lauldi wanasti sama laulu nii:

„Kalapüük toob palju kasu
„Mis küll iga mees ei usu...“

Kuhu ja miks on siis nüüd kadunud need kalameeste „uskumata“ kasud?

Põhjuseid on palju, nende hulgas oleks esimene ja kõige tähtsam — kalameestel pole kuhu juba püütud kalu panna, ehk, nii kui seda majandusteadlased nimetawad *turgude puudus*. Jutt on siin *wälisurgudest*, see on, — meil pole praegu wõimalust kala wälja wedada, teiste riikidesse.

Miks ei wea Eesti wabariik siis kalu enam wälja, nii kui enne sõda? Saatsime ju ometi miljonid karbid *kilu* Wenemaa linnadesse, 500.000 kuni üks miljon puuda *hindikala* Peipsist — läks samuti wenelastele, kümned tuhanded puudad *löhet*, *angerjat*, *silmu* ja *rääbist* woolas Peterburi ja Pihkwa, ning sajad tuhanded puudad *suitsuräimi* leidsid samuti teed Ida poole. Nüüd aga ei osta Wenemaa enam sugugi meilt kala. Ja mitte sellepärast, et nälgiw Wenemaa oma wiimast kulla tagawara ja wäheseid wahetuskaupe, nii kui lina, kanep, petroleum jne. — keelaks kala eest andmast. Norrast ja Inglismaalt saadud teadete järele on alles tänawu suwel sealt ostetud miljonite kuldrublade wäärtuses mitmesugust kala.

Põhjuseks on meie *saamatus*, meie pole osanud asja nii korraldada, et kalakaupa kindla lepingute ja sellekohaselt wälja-töötatud üldise kawade järele — nälgiwale Wenemaale müüa.

Ja nüüd oleme oma kaladega hädas: kui tänawu suwel, näituseks Harju maakonna kalameestel mitmel pool räimepüügi wõimalus hea oli, nii et kala murdu wõrkudesse tungis, siis *olid kalamehed sunnitud püüki seisu jätma*: saak oli nii hea, et wärske räime hinnad korruga langesid nii madalale, et keegi neid enam osta ei tahtnud. Ja Prangli saare kalamehed ei saanud, näituseks, mitmel juhtumisel linnal toodud räime eest weo rahagi kätte. Mis mõtet on siis weel püügile minna? — Oli juhtumisi, kus mootori laadung räimi Kalarannas wiimaks ära müüdi 18—20—25 marka puud, kuna mootorimehele müügile toimetamise ja weo eest Pranglist — Tallinna (35 wersta) — 40 marka puudast ikkagi maksuma peab, õlgugi kala hind mis tahes.

Soolamise ärid ei tööta, ei ole kasulik soolasilku teha: Soomest tuleb seda ilma tollita sisse nii palju kui tahes, sest, jättes kõrwale oma kalameeste huwid, oleme

Soomega lepingu teinud, et Soome siik tuleb meile ilma tollita, aga meie kala läheb Soome ja mujale — tollimaksuga. (Meie wäljendus.)

Ei tööta ka suurem hulk suitsutamise ahjusid: ainult Kolga rannas on, näiteks, ligi 25 suitsutamise ahju, millest kõigist 2—3 töötawad, ja needki ajutiselt. Ja nii igal pool Eestis.

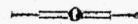
Kilu soolamise ärid on samuti enamal jaol täiesti seisus, ehk töötawad ainult oma tarwituse jaoks, wäiksel arwul, sest pole kuhu kilu panna.

Kalamehed soolaksid isegi silku sisse, — kuid pole *kapitali* selleks, et püügi ajal kala sisse teha ja alles talwe poole ära müüa. Ja riik pole seni ka abiraha ehk laenu kalameestele korraldanud.

Kalasadamad on korraldamata, õigem ütelda, — neid polegi Eestis, eestkätt Tallinnas.

Wõrgud ja muud püünised, wõrreldes kalahindadega ehk ka soola hindadega, — on onnesõjajärgsetest enam kui kümme kord kallimad: kui enne sõda sai paari-puuda kala eest juba wõrku osta, siis nüüd saab selle eest waewalt 10—15 naela leiha.

Ja nõnda edasi, j. n. e., j. n. e.

JAHT BRILJANTIDE PARAST.

Pildike meie aja kombetest.

Sõda, rewolutsioon ja igasugu muud suuremad pörutused riiklises elus loowad põhikihile soodsa pinna wõimule peasimeks. Tekib uus ärimeste ja kapitalistide samuti ka poliitiliste tõusikute kiht nendest, kes on osanud kõigeosawamalt kasutada ülemineku aja olukordasid ning rahuldunud massi kirgesid. See aeg demoraliseerib niwõrd seltskonda, et kõik mis warem püha oli lihtsalt jalge alla allatakse.

Ka Eesti pole mööda peasenud sellest sõja ja rewolutsiooni tagajärgede katkust. Mädaeen on tunginud igale poole ämmas-tades meie noore riigi alusmüüre ja häwitades walitsewa wõimu autoriteeti. Kõik need „aadad“, mis wiimaste aastate jooksul on figureerinud awalikult ajalehtede weergudel iseloomustawad ainult kaudselt mädanemise protsessi meil Eestis, kuna tõeliselt selle juured meil hulga sügawamale ulatawad.

Üheks iseloomulisemaks „aadaks“ näib meil saawat wiimane suurem kalliskiwide wäljaweo lugu, millest omal ajal palju juttu oli, kuid weel praegugi likwideeritud pole.

Nagu lugijad lehtede kirjutustest mäletawad tabati weebuaris Walgas keegi pr. Kalberg terve kalliskiwide ja muude wooriga. Temalt wõeti ära briljante, pärlid jne. umbes 7.500.000 marga wäärtuses. Ära wõetud wäärtasjade hulgas leidus näituseks kaelahteid isegi 327 pärliga, sõrmus 5 isumruudi ja 20 briljandiga, pross isumruudist, 37 briljandiga jne., kõike kokku terve sületäis, mida salakaubawedaja pr. Kalberg oli osanud ilusasti pesu alla ära peita nii, et tolliametnikud kurja undki ei teadnud näha, waid asi awalikuks tuli isiku abil, kes asja juba aasta algusest peale oli jälginud.

Kes oli aga see pr. Kalberg, kellel nii suured wäärtused Eestist wälja wiia olid? Nagu uurimisel selgunud, on ta sadamatehastes teeniwa inseneer Kalbergi naine. Mees on waremalt kaubandustööstus ministeeriumi lubadega mitmel korral Wenemaal käinud ja väga lähedases läbikäimises olnud „Atlanta“ osanikkude Jansoni, Kirschi, kuller Lindemanni, Turneri ja teistega. Tal olla ka sidemed veel kaugemale ulatanud. Kõike seda silmas pidades, wõib waewalt uskuda, et Kalbergil omal wõimalust leidus omada sarnaseid rikkusi, mis pr. Kalberg wälja wiia katsus, waid siin etendas ta igatahes agendi osa. Seda asjaolu lubab oletada ka see, et pr. Kalberg Walgas läbiotsimisel hulkade tunnistajate juuresolekul suurstanud on, et tal Tallinnas sidemeid on, mis wõimaldawad ärawõetud wäärtusi ikkagi hiljem tagasi saada. Siin juures on ta nimetanud terve rea nimesid, ja väga tuntud nimesid. Ja ka tõesti kohe pärast seda sündmust, kui oodata oli, et tabatud wäärtasjade konfiskeerimine tarwiliselt kiires korras teostatud saaks, hakkas asi wenima.

Tallinna tollinõukogus seisis Kalbergi asi kaks kuud, enne kui tollinõukogu asja „riskeeris“ konfiskeerida. Tallinna tollinõukogu kutsus koguni Kalbergi poolt ette pandud tunnistajad ette ja kuulas neid üle, missugune asi kohtuwõimude korraldusse puutub. Kalbergi poolt ette toodud tunnistajad olid pr. Lossmann, merijõudude tehnikaka osakonna ülem leitnant Gerrets, asearst Schelin, pr. Malahowa-Efremowa ja herrad Drukkerid.

Tolliwalisuses oli ka märgata, et tollipeawalitsuse ülema abi Wertschinsky Kalbergi salakauba asjale tooniandja on.

Samal ajal, kui asja lõpulik otsustamine ikka ja ikka edasi lükati, püüti jälle teiselt poolt salakauba kinniwoitmise teeneid mitmelt poolt omandada. Ühelt poolt olid tegewad tolliwõimud, kes aga ise pr. Kalbergi Walgas läbi lasksid, kuna salakaupa jälgiwal isikul korda läks wiimasel silmapilgul

wäljaweetawaid wäärtusi kinni pidada. Seda tõendawad ka kõik ametlised aktid ja protokollid. Kuid näit.: Päewal (26. weebr.), millal Kalbergi tabamine Walgas oli, wiibis tollipeawalitsuse ülem hra Jõudu Walgas ja teadis väga hästi missugustel põhjustel ja kelle poolt Kalberg tabatud sai, kuid hiljem kirjutas Walga tollipunkti ülem Sorgenfrei raportile järgmise pealkirja peale: „et Teie (Sorgenfrei) oiete Tallinna kaitsepolitsei ametnikule Kalbergi salakauba tabamises tublisti kaasa aidanud, seega oiete asjast ja autasust huwitatud isik, sellepärast ei wõi Walga tollipunkti hindamise komisjon, kelle liige Teie oiete, Kalbergi salakaupa konfiskeerida, palun Kalbergi kohta käiw kirjawahetus Tallinna tollinõukogu otsustada saata.“

Sellega taheti ka tolliametnikka pr. Kalbergi kinniwoitmise asjast huwitatuks teha.

Teiselt poolt on selle „au“ peale preteenderinud ka weel ühe peawalitsuse ametnikud, kus isegi salakauba tabajale maksu pakutud, et asi „omawahel“ likwideeritaks.

Ka on mujal asja kiiremaks likwideerimiseks igatwiisi takistusi tehtud.

Asi on läinud isegi nii kaugete, et nüüd seaduse paragrahwi otsitakse, kuidas suuremat osa wäärtusi wõõrandamisest peasta. Ka on „hindamiskomisjonid“, nagu kuulda, omakord salakauba wäärtust wähenandanud. Muidugi on kõigis neis küsimustes lõpusõna öelda weel wabariigi kohtul, kes loodetawasti kogu selle „aada“ siiski nii selgitab, et seaduslik ja õigusline kord rahuldatud saab.

Kui wõimalik oleks kõigisse neisse peensusustesse tungida, mis selle looga ühendut, siis saaksime õige kurwa pildi meie olude kohta, ehk küll juba käesolewad faktid küllalt selgelt näitawad, kui kaugete oleme juba jõudnud.

„Esmaspäew“.

OHWITSERIDE KURSUSTEST.

Wabadussõja wõitluse päiwil olid meie ohwitserid oma õigustes kõik ühetaolised. Koha peale määramisel etendasid osa ainult iseloomu isiklikud tublidused ja wärus. Ühe sõnaga, waadati mehe enese ja mitte ta paberite peale, ei küsitud sellest, kas olid elukutseline ohwitser, juba rahuajal selleks saanud, ehk jälle ilmasõjas. Nagu öeldud — wahetegemist ei tuntud. Ja kui meie pealiskaudseltki jälgime sõjasündmuse ja neid oma mälestustes wärskendame, siis leiame et sõja kandew jõud oli just, kindral Sootsi terminoloogia järel

nõndanimetatud, „sõjaaegsed ohwitserid“, s. t. ohwitserid, kes ankraadi olid omanud suure ilmasõja ajal kiirendatud korras. Sinna kategooriasse kuulub raskelt kaaluva enamus meie väljapaistvamaid wäejuhte ja kangelasi. Nimetame näitusena ainult langenuid kapten Irwi ja leitn. Kuperjanowi. Üldse wabadussõja kestes langenud ligi 200 ohwitseri on kõik erandita sõjaaegsed, mis juba ainuüksi selget pilti pakub seisukorra kohta. Samuti teame, et liini wäeüksuste juhtideks olid ka pea erandita ainult (tarwitame kindr. Sootsi terminoloogiat) „sõjaaegsed“, „rahuaegseid“ wõisime aga leida sõdurite poodis juhtinas. Tapa jaama komandadina ehk mõnel teisel sarnasel kohal. Teame mitut juhust, kus kõrgem wäejuhatus rahuaegsete ohwitseride kohale sunnitud oli määrata sõjaaegseid, pärast seda kui esimesed oma saamatust hiilgawalt olid demonstreerinud. Meil kordus umbes samane lugu, kui Wene wäeski suures sõjas, kus ka elukutselised, rahuaegsed ohwitserid juba sõja lahtipuhkemisel paljuarwulistesse staapidesse walgusid ehk jälle õnnetumates esimestes lahingutes Saksa wangi langesid, sõja pearaskus aga lasus sõja ajal ohwitserideks ülendatud meeste õlgadel.

On igähele teada, kui üli-rasketes tingimistes meie sõjawäel wõidelda tuli ja et ta sellega otse hiilgawalt toime sai, siis ei mänginud selle juures meie ohwitserid igatahes mitte wiimast osa. Tänu täheks said nad hiljem 25. nov. 1920. a., muutunud olukorras muidugi, osaks sõjaministri päwakäsu nr. 1149-a, kus muu seas üllatusena lugeda wõime: „juhtivate ja kõrgemate kohtade peal sõjawäes wõiwad rahuajal edukalt teenida ainult need ohwitserid, kes on saanud elukutselise, küllalt laia sõjalise teoreetilise hariduse. Nii suguseid ohwitserisid walmistab ette wabariigi sõjakool. Praegu aga teeniwad sõjawäes wastutusrikaste kohtade peal paljud ohwitserid, kes oma sõjalise hariduse on saanud sõjaajal, lühendatud programmide järel, ehk ainult sõjawäljal. Elukutselisele ohwitserile on niisugune ettewalmistus puudulik ja temal saaks wäga raske olema juhtida ehk küll nooremaid, aga teoreetiliselt rohkem haritud rahuaegseid ohwitserisid.

Et sõjaaegsetele ohwitseridele wõimaldada oma elukutselise sõjalise (teoreetilise ja praktilise) hariduse täiendamist, käsen wabariigi sõjakooli juures asutada alaliseid ohwitseride kursused... Kursuste lõpul eksamineerida ohwitserisid nende teadmistes. Rahuldawalt lõpetajad lugeda

elukutselisteks ohwitserideks ja neid määrata wäeosades kõikide kõrgemate kohtade peale, silmaspidades üldist attestatsiooni... Kui keegi kursuste peale komandeeritud ohwitseridest: 1) edasi ei jõua, 2) awal-dab soowi lahkuda kursustelt enam lõpetamist ehk 3) lõpetab kursused mitte rahuldawalt, siis neid komandeerida tagasi wäeosadesse, määrates noorema ohwitseri koha peale. Seesama määrus saab tulewikus maksma üldse ka nende ohwitseride kohta, kes mingisugustel põhjustel ei awalda soowi ülepea kursustele minna.”

Sii kuulub wist küll esimest korda ülimat küsitawat tarkuse pala, et rahua ja teenistust wajada suuremat sõjawäelist haridust kui lahinguwäli. Olime ja oleme ka praegugi arwamisel, et ikkagi kõik rahua aja töö sõjawäes sihtub ettewalmistuseks sõja puhuks, millega iseenesest juba selge peaks olema, kus ülesanded raskemad ja wastutusrikkamad ning mis milleski ära oleneb. Kes juba sõjas tagajärjekalt te gutsenud, see suudab igatahes seda ka rahua ajal seda hiilgawamalt. Teisest küljest ei wõi ial ainult palja teoreetilise ette walmistusega neid kogemusi ja teadmisi saawutada, mida annud mitmeaastane ilma- ja Eesti wabadussõdade isiklik prak-tika. Just lahinguwäli loob kangelasi, mitte aga kusagil kabineti teoreetiseeriw targutsemine. Ja lahingumehi läheb ka meie tulewasele rahwawäele tarwis. Kapten Irw, näituseks, polnud üldse mitte üheski sõjawälises õpeasutuses õppinud, waid lahinguliinil reamehest kapteniks ja väljapaistwamaks wäejuhiks tõusnud, nii ilma- kui ka wabadussõjas. Missugust „rahuaegset“ ohwitseri wõiksita tema kõr-wale paigutada ehk koguni paremaks lu-geda. Ometi teeb seda aga herra Soots? Elaks kapt. Irw weel, siis oleks ta ka pidanud nüüd sõjakunsti minema õppima Tondi kursustele meeste juure, kalledest mõni frondil käinudki pole. Aga õpetawad, sest neil on „tsensus“ ja paber on jällegi meil saanud kõikwõimuliseks argu-mendiks, nii nagu õndsas Wene riigis. Teine küsimus muidugi, mis sellest kõigest kasu tuleb ja kas mõni „õpetaja“ mitte ei peaks õpilaste käest ise teadmisi omandama hakkama. Nii oleks see igatahes õigem.

On wastuwaidlemata tõsiasi, mida keegi maha salata ei saa ega taha — sõjawäljelas-tel, ohwitseridel on aegajaline teadmiste täiendamine wäga ja wäga tarwilik. Ükski teadus pole oma iseloomu poolest mitte nii kiiresti muutuw ja edenenew kui sõjaasjan-dus, millest see wajadus esimeses järjekor-ras juba ära ripub. Ükski seni peetud sõ-

dadest pole oma taktiliste ja strateegiliste wõtete ning tehniliste lahinguabinõude poolest sarnased eelmisele, waid on ikka ja alati uusi üllatusi walmistanud. Ja just käsikäes sõdadega, nende tagajärjena on olnud intensiivne uute teede otsimise ajajärk. Sõjad paljastawad pundusi, annawad näpunäiteid tulewiku otstarbekohasemate korralduste jaoks. Selle objektiivse faktilise materjaali põhjal luuakse siis uued wastuwõtewad ja ajanõuetele wastawad põhimõtted ja organisatsioon. Wene-Jaapani sõda oli häwitaw Wene wananenud, shabloonisse tardunud sõjawäele. Kaotuse järelusena tekkis päewakorrale sõjawäe reorganiseerimine. Laiaulatusline ilmasõda sünnitas sõjaasjanduses veel suurema rewolutsiooni, mille wastukaja praegugi veel wõimsalt igalpool wastu peegeldub. Igalpool oldakse wäsimata energiaga töö wägede reorganiseerimisel, ajanõuetele wastawatele tingimistele. Tehetakse seda üksteise wõidu, — keegi ei taha wiimaseks jääda. Aga meil?! Peame kahjuks konstateerima sellel ajal suurt, otse uskumata, saamatust ja alatuswõimetust. Meil pole ei mingit süsteemi, järjekindlust ega kaugemale ulatawamaid kawatsusi. Elame päewast päewa ja oleme õnnelikud kui päew rahulikult jälle surma poole mööda saadetud. Kui wäikeriigil, kelle sõjawäe eeskujuks ei wõi loomulikult mitte olla suurte rahwaste korraldused, peaks aga just meil iseäranis tähtis olema selge pilguga toimetamine. Selle asemel aga pikk rida wäärsammusi, nagu kõne all olew ohwitseride kursuste küsimuski.

Peaks ju olema arusaadawam kui arusaadaw *kui tahetakse kellegilegi midagi õpetada, siis on tarwis warem ikka selle üle selgusele ja otsusele jõuda, mida nimelt õpetada.* Wastasel korral on see töö tühi töö ja waimu-närimine. Aga meil sünnib just wastuoksa, nagu see mitte ei peaks olema. Üldised põhilased wõi määrused alles selgitamata, kuid „õpetatakse“! Ja mida siis? Eks ikka seda ennesõjaaegset, ajast ja arust iganenud Wene sõjateadust! Ei küsita seal juures, kellele seda „teadust“ tarwis läheb, kuipalju riigikassa selle tõttu tühjemaleks pumbatakse, waid läiel purjel kihutatakse aga ulgumere ndus edasi ning seadusandline asutus walitsus, ja wõib olla rahwaski (küsitaw küll!) on kõigege üliarahull! Odaw ja hea, just nagu sakste walitsus! Kõige suuremat rõõmu wõib aga tunda sõjawäeline aristokraatia, koorekiht, osa meie diplomeeritud „elukutselisi“, sest liigitamine asetab neid ju teistest peajagu kõrgemale ja tunnustab

nende teadmised absoluutseks möödupuuks. Sõjaministri päewakäsk heidab ühtlasi ka walgust sõjaministeeriumis walitsewa kursi peale ja kinnitab meie oletist, et see Wene waimu ja shabloonis sünnib. Kursustele minema ei ole kohustud „rahuaegsed“ ohwitserid, tähendab, kes lõpetasid kooli enne ilmasõja algust 1914. a., järjekult sünnib siis õpetus ka ainult nende teadmiste ja kogemuste mashtaabis, mis enne seda aega makswad olid, sest wastasel korral oleks ometi ka „rahuaegsetel“ eneste „täiendamise“ peale mõtelda tulnud, sest kes teistele eeskujuks olema peab ja õpetada wõib, see peab enne ise seda omandama. Loogikaliselt mõeldes teisi järeldusi olla ei saa. Aga ka senise Wene sõjakunsti domineeriwa mõju makswusele jäämisel on wahetegemine ehk liigitamine kunstlik, mitte millegagi põhjenuw ja lausa ülekohtune. Selgitame seda. Rahuaegsed ohwitserid on suuremalt jaolt junkrukooli lõpetajad. „Sõjaaegse“ ohwitseri teenistuse karjäär kujunes hairlikult järgmise astmeliseks: lühem ehk kestwam teenistus alamwäelisenä, siis õpekomando lõpetamise järel 4—6-kuuline lühendatud sõja- ehk lipnikkudekooli lõpetamine, siis jälle liini-teenistus! Kui objektiivselt wõrrelda, siis langeb raskuse kaal igatahes küll sõjaaegsete kasuks, kuna nende üldine haridusline tasapind kõrgem. Peamöödupuuks peaks olema igatahes juba igatühe teenistuse kõik, s. t. lahingutes osawõtmine ja teised teenistuselised kogemused. Mis eesõigustud seisukoht wõiks näituseks olla ohwitseril, kes enne 1914. aastat (wõib olla hea hulk aastaid) kusagilgi Wenemaa junkrukooli lõpetas, siis wõõrsil teenis, ilmasõja algul wangi langes ja alles pärast wabadussõja lõppu Eestisse tekkis. Sarnaseid pole aga wähe. Wõõraks on talle jäänud mõlemate sõdade kogemused ja Eesti rahwusline waim.

Eesti rahwawägi ei sarnane oma psüühikaliste omaduste poolest mitte endisele Wene omale, nii et siin ohwitser- kaswataja teatud kogemustega peab olema. Oiglane oleks igatahes olnud kõige esimesel järjekorral wõõrarahwuslist ja -meelset elementi ning teisi hilisemaid juuretuliuid Eesti ajalugu ja keelt õppima panna, mitte aga neid eeskujuks seada.

Sarnane ülekohtune wahetegemine on ohwitseride keskel tõsist pahameelt tekitanud ja paljudki tüsedamad jõud sõjawäest teemale peletanud. Wahepalana märgime ära, et sellel liigitamise alal ka omad naljapalalised kurioosumid ei puudu.

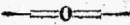
Sõjakoolide lühendatud, sõjaaegse, kur-

suste lõpetajaid ei lasta õieti mitte ohwitserideks (nii seda just mõistma peab), kuid sealsamas näeme nii mõndagi meest täie õiguse ja iseteadwusega esinewat „kindralstaabi ohwitseridena“ (enamasti polkownikud), kelledest teada, et ka nemad Wene kindralstaabi akadeemia täielikku, rahuaja kursust mitte pole lõpetanud, waid seal ainult lühemat aega „wiibinud“ (Isegi lühendatud kursuse lõpetamisest ei teata igakord rääkida), nõnda siis ka „sõjaaegsed“, kellel täiendamiseks ja rahuaja tsensuse omandamiseks tuleks astuda Batarei tänawa „kindralstaabi kursustele“. Mõõdupuu olgu ikka ühtlane!

No wot, siin siis pörkamegi wastu koomilist nähtust, et sarnasel korral kindralstaabi kursuste ülemal, lektoril ja kõigi sõja õpeasutuste inspektoril polkownik Reek'il enesel kah tuleks koolipingile asuda, et rahuaegseks „kindralstaabi“ polkownikuks saada. Mõru see ju oleks, aga selle mõrudusega on nii paljud vähemad wennad leppima pidanud. Wastasel korral tunnistatagu siis ka teiste õigusi.

Õppimise wastu ei seisa ju keegi ja on igatiks selle peale heameelega walmis, kuid ei ole juba võimalik sellele asjale antud kuju ja korraldusega. Seal on palju laita. Mis meil Tondi kursuste mitte-otstarbekohasuse ja tarwiliste uuenduste kohta ütelda on, seda teeme järgmises numbris.

(Järgneb).

WARJUD.

Kui kaugele areneb korrupsioon. — Kaubana ostetud — kaltsudena müüdid. — Hertzogiriiklaste hululine ja pastor Hahn'i manitsuse sõnad. — Kes võib meid hukka mõista, kui wõinud meie poolt. — Sõdur seisa ja inesta!

Sest on juba kaua aastaid tagasi, kui kuulsin üht wana inimest laulwat: „Kõik wenna arm on kadunud, ilm warastega täidetud“ jne.

On teadmata missugust ajajärku meie rahwa elus need rahwalaulu sõnad iseloomustama pidid, kuid kõige paremini passiwad nad praegu üleelatawa aja kohta, sest millal on olnud ilmas rohkem wargaid kui praegu, ja millal on aplamalt suguwendi igasuguste sahkerdajate poolt kooritud kui meie päiwil.

Peab ütlemä, et meieaegsed, nõndanimetatud „modern“-wargad omal alal hiiglasammul arenenud on. Saadakse juba seesuguste operatsioonidega toime, nagu

näituseks, raudtee ärawarastamine, millest ajalehed hiljuti teatasid. Edaspidi ei ole sugugi imeks panna kui ühel ilusal hommikul Narwa poole minew rong juba Raasilkul toppama jääb ja konduktor sõitjatele teatab:

— „Minu herrad ja daamid, pean teile teatama, et edasisõit praegusel korral wõimata, sest raudtee on paarikümne kilomeetri pikkuselt ära warastud. Samuti võib juhtuda, et mõni jaamahoone kusa-gilt üle liüakse ja mõni nutikam waras korjab peajaamades wedurite pöörangud ära, sest wana raua eest võib neidki maha müüa. Ostjatest ei ole meie wabariigis puudu. Ei keegi küsi, et armas sõber, kust wõtsid sa alles liiprite küljest ära kistud raudteeroopad, waid oldakse õnnelik, kui odawamalt kätte saadakse, wõi kes suudabki praegusel ajal wahet teha ausa mehe ehk warga wahel, wiimaseid ju niiwõrd rohkesti.

Meie kõik mäletame endiseid kaltsukaupmehi ehk räbalakorjajaid, kes ilmusid oma hobuse kronudega harilikult Petseri poolt ja rändasid külast külla närude koorem ja wanad pajad wankri peal. Räbalakorjajaid peeti inimesteks, kes tööd ei wiitsi teha ja neist peeti wähe lugu. Naiseks ei läinud kaltsukaupmehele ka kõige kehmem külatüdruk, olgugi et räbalakorjaja jõukas mees oli.

Meie wabariigis leidus herrasid, kes kaltsukaupmehe kutset omale alandawaks ei pidanud, kes mitte üksi omal maal naiste igamenud seelikuid ei korjanud, waid ka Saksamaa tekiräbalatest lagedaks ostis, et neid armulikult meie sõjawäele edasi müüa.

Kas tähendatud tekiräbalad sõjawäewallitsuselle kotti kaupa ehk käsikaaluga kätte mõõdeti, pole tähtis, peaasi, on see, et riik oma kolm kowa miljoni kahju sai ja asi oleks muidu ilus olnud, aga Eesti sõduril on esiwanematest päritud jonakas iseloom: ei heida Saksamaa pühkme-kastidest korjatud tekiräbalate alla, kas tee mis tahad.

Teine, kangem kaltsukaupmees, nimelt herra Puhk, wõistles energiliselt esimesega, ta ütles wiimasele: — „Sa puhastasid Saksamaa täitanud tekkidest, aga mina tahan kogu Euroopa lahinguwäljad puhkaks teha weristest riidenärudest, mida võib hea eduga kanda Eesti wabariigi sõdur.“ Ja Puhki agendid sõitsid iga ilma-kaare poole laiali. Nende tegewusewiljandis jõudis peagi pool laewa laadungit „mundrid“ kohale, mis paigutati hoolega intendantide ladudesse luku taha.

Pärastpoole hakati toodud riideid sõduritele selga passima, aga oh hädal! Püksid ulatawad meie poistele waewalt põlwe silmani, frentsch'i käiksed küünarnukkideni ja iga komplekt werega koos, haiseb mis hirmus.

Mis nüüd teha! Wangimajadeski ei tarwitata haiseবাদ kaltse. Pistaks tule otsa, aga kõrwenud hais lämmatab pealinna. Ühte hullu moodi peab aga seda asja likwideerima, ehk, nagu sõjaministeeriumis armastakse öelda, rehabiliteerima.

Kuulutati siis välja oksjonipäew ja anti käsk kõigile vähema kaliibriga kalt-sukaupmeestele ja plekijuntidele õigel ajal jaole ilmuda. Oksjon käis hirmsa hooga; — Tosin tekkisid, wäga korralik frentsch, õhuaugud turja kohal, nelja nööbiga, kes pakub? Wiiskümmend penni on pakutud! Kes pakub üle? Kolm marka esimest korda; kolm marka teist korda?! Kolm marka kolmat korda? klops! Olge head, makske raha. Uus komplekt! Seitse säaresidet, wäga wiisakas wateeritud west ja kindral Sootsi wabaduse rist.

Kui kalliks see kaup läks ja kelle kätte ta jäi, seda polenud mul mahti waadata. Kindel wõib aga olla, et walitsus ennast kõigist sest kupatusest ilusasti rehabiliteerib ja warsti saame kuulda, et Karlsoni ja Puhki operatsioonid likwideeritud mõnesajatuhandelise puhta kasuga".

Sellest ajast peale, kui pastor Hahn Tallinna ilmus, on Olewiste kiriku hallitanud aknaid õhtul kella kaheistkümmeni walgustatud ja orel ürgab nii, et kõnnitee paedki wabisewad.

— „Hertsogiriiklased hulnawad”, — tähendas üks inöödanineja. — Igal õhtul kogunewad siia, need tantakesed ja wanad herrad, kes omal ajal Saksa okkupantide hobusid suudlesid ja pastor Hahn ütleb neile tarku manitsussõnu. Ta ütleb, et weel pole kadunud kõik, sest Wilhelm wõtab wärske naise ja minu järel tulewad Dellingshausen ja teised wägewad, kes õiendawad oma katsesarwed üle Eesti wabariigi wäljade.

Ja hertsogiriiklased wajuwad waimusluse pärast looka; nende üle mustendab jutlustaja mantel nagu Saksa kotka sorgu jäänud tiib.

Omaval ajal äratas see üldist imestust, kui herra Samfelitsch auwahtide wahelt läbi wangimajast koju lihawõtte mune koksina lasti, hiljemalt selgus aga, et Wabariigi wangimajade ukсед weel paljur „suuremate” wendade ees awanewad. Nii tegi wangimaja ülemus Kromeli ja Weemi ees sügawa kummarduse ja ütles: — Teie arreteerimine oli suur aksitus, nüüd olete

wabad kui kalad wees, minge rahugal!

Ja on nädalad weerenud ja kuud, aga pole kuulda, ei kohtust ega Kromelist-Weemist mitte midagi. Nad istuwad rahulikult ja laulawad: „Kes wõib meid hukka mõista, kui wõimud meie poolt.”

Sõdur, kes sa kangelasena kloppisid kodumaa pinna puhtaks idast ja läänest pealetungiwatest waenlastest, seisa ja imesta, kui kergesti pakku pugunud mustad jõud üle riigi raja roniwad ja oma rüwetumate kehadega isamaa õhku reostawad.

Warjud, mis ajawad ausameelse kodumaa kaitsja kämbla rusikasse — tihenevad.

Willem Wops.

KROONIKA.

Riik jälle weerand miljonist ilma.

Omaval ajal anti karistuswangimaja kingsepa töökojale kahesaja paari saabaste peale tellimine.

Selleks anti töökoja juhatajale ka wastaw arw nahkasid... kuid ei tea, mil kombel wahetati nahad ära ja heade saabaste asemele telliti niisugused, mis ainult paar kuud wastu peawad.

Selgus, et tallad on lühemad ja kapinahast tehtud, mispärast neid jatkata tuli. Kapinahad on tehtud õhukestest pinsoli nahkadest, woorshud on tehtud prakki kroomist, aga mitte juhust, mis wälja anti jne. Selle tõttu said kõik saapad ärarikutud ja wangimajade walitsus, kes saapad ära ostis, sai peale weerand miljoni kahju.

Kas suudetakse süüdlaste käest seda kahju kätte saada?

S.

Tsaari sulane Truusmann wenestamispolitikat jatkamas.

Setud elawad Eesti wabariigi ferritlooriumil, neile pandi Eesti nimeki, aga wenestamissurwe alt ei pääse, mida näitawad teated ajalehtis, mis kõnelewad sellest, kuidas Petseri reaal-kooli direktor Truusmann määras tühendatud kooli usuõpetuse andjaks umbkeelse wenelase.

Tsaari ajal, kui mõni õpetajaist Wene keelt inskestori herrade arwamise järel küllalt põhjalikult ei mõistnud, tagandati ta jalamaid ametist, nüüd aga sokutab Truusmann kellegi Torpogritski leiwa otsa, kes ei tunne riigikeelset i-d ega a-d. Selle juures jäetakse õpetajate protestid tähelepanemata, mis direktor Truusmanni kahtejõnust, wenestamispolitika jatkamise suhtes selget tunnustust annab.

See on hirwitamine meie riikluse ja riigi keele üle; see on onupoja poliitika, mille all peab kannatama noorsugu. Meil on hulga wiisi haritlasi töötä, teenistusse aga topitakse igasuguseid Topogritskid ja Bajewid, kes meie riigi leiba süües etendawad rahwa waimu pimedust ja ähwardawad meid tuule ning tormiga, ja meie ministeeriumid, selle asemel, et sarnaseid isikuid kõrwaldada, austawad neid alandlikkude märkuste ja noomitustega.

— w. w.

Muljed parlamendist.

Awati esimene Eesti parlamendihooone. Et awanispidust võimalik ei olnud osa wõtta, läksin sama päewa õhtul vaatama, kuidas hoone ja ruumid välja näewad. Kahetsemiswäärt on see, kuidas meil wäga selle eest hoolitsetakse, et asjal, olgu see uus wõi wana, Wene maik juurest ei puuduks. Ilma selleta ei näe kuidagi läbi saawat. Nii ka meie parlam. juures. Minu imestus oli suur, kui esimest korda parlamendihooone uksest sisse astusin ja küsimisega teenija poole pöörasin, keda wormiriiete järel ära tundsin, kuid temalt wastuseks sain: Ne ponimaju poestonski, nelsjä-li porusski! Tahtmata küsisin eneselt, on see tõesti Eesti parlament wõi Wene riigiwolikogu. Wähe aja pärast nägin seda isikut pidustusele tulnud wõrastelt üliirideid wastu wõtmas ja välja andmas, nähtawasti oli riidehoidja. Ja sel momendil andsid kaks härrat oma palitud hoiule, kelle kõnest aru sain, et need soomlased olid. Kas neid ka Wene keelt paluti rääkida, ei kuulnud, sest seisin tükk maad eemal. Kui see süiski ehk nii oli — mis wõiksid siis meie wennasrahiwa esitajad küll mõelda. Tõesti imelik, kui meie asutused kübisewad Wene ametnikkudest, siis üteldakse, et waadake need on eriteadlased-spetsialistid, keda meil wähe. Et aga Eesti parlamendi riiehooidjaks on palgatud isik, kes Wene keelt rääkimist nõuab, sellest ei suuda kuidagi aru saada. Kas nõuab siis riie- ja uksehooidmise amet ka mingisugust eriteadust wõi spetsialiteeti, et selle koha peale Eesti keelt rääkijat ei wõi panna.

Ja tahtmatalt küsid: „Eesti mees, millal jõuab aeg, et sind wäärt arwatakse riie- ja uksehooidjaks määrata”.

W. Maa.

Kuidas kirjakandja palgaarwel „prohwiti” wõib saada.

Kuidas mõnes ametiasutuses asju aetakse, sellest alljärgnewad read:

15. juunil lahkus Tallinna posti-telegraafi peakontori kirjakandja K. oma palwe peale

teenistusest. Wiimase palga 15 päewa eest (1496 mk.) saab ta 16. juunil kätte.

Kui K. palgaraha kättesaades peale oma allkirja ka saadud rahasummat ülestähendada tahtis, segas rahamaksja naisametnik walele ja ütles, et allkirjast ükski külli saab — rikub numbrite kirjutamisega blanketi muidu ära (?)

Nii jäigi seekord kirjakandja poolt saadud summa raha, nimekirjas tähendamata.

Juulikuus tunnistuse järel minaes saab K. järgmise huwitawa tunnistuse:

Teedeministeerium

Tallinna

posti-telegraafi peakontor

20. juulil 1922

Tunnistus

№ 12581

Tõendan, et kodanik E. K. teenis Tallinna posti-telegraafi peakontoris postiljonina 2. augustist 1920. a. kuni 15. juulini 1922. a.

Lahkus teenistusest enda palwel.

Kontori ülem: (allkiri)

Ametnik: (allkiri).

Kaks allkirja kinnitawad, et inimene on lahkunud kuu aega hiljem, kui ta tõesti lahkus.

Mis aga oleks wõinud juhtuda. Selle lahtri, kuhu K. saadud summa tähendamata jättis, wõis rahulikult terve kuu palk sisse kirjutada, sest saaja allkiri on olemas.

Meie muidugi usume kindlasti, et seda tehtud ei ole, kuid rohkem nupukam ametnik wõiks sarnast „süsteemi” omakasuks tarwitada ja . . . , . kuritegu ongi walmis.

W. W.

Kuhu jäi karskuse seltside keskoimkonna wagon-kino?

Läinud aastal anti Pikal tänawal olew endine karskuse kuratooriumi kino-teater, mis wigastatud sõjameeste ühingu Tallinna osakonna käes kasutada oli, karskuse seltside keskoimkonnale üle, missugune asutus kawatses karskuse mõtte propageerimise otstarbel sisseseada kinoteatri raudtee wagonisse. Kino likwideerimisega jäid kino teenijad teenistusesta, kino sisseseade loobiti ühte „Walwaja” ruumi hunniku, wagonkinot on aga karskuse sõbrad tänapäewani asjata oodanud.

Neil päwil arwustas keegi „Päewal.” Karskuse seltside keskoimkonna tegewust ja juhiti muu seas ka tähelpanu selle peale, et keskoimkonna hooletuse pärast „Walwaja” niiskes keldris üks kinoaparaat roostesse olewat läinud. Muidugi on siin tege- mist eelnimetud kino aparadiga ja nüüd

peab küsima, mis jaoks see wagon-kino sõjameeste ühinguale sissetuleku allikaks, sest ühing tarvitab töökodade asutamiseks ja ülewälpidamiseks ainelist jõudu, mida nii kergesti ei saada kui karskuse seltside keskoimkonnas, kus miljonid kokku tulewad, ilma et selleks sõrme waja liigutada oleks. Keskoimkonna mehed oleks pidanud juba ette nägema ja teadma, kas wagon-kino ehitamisest tuleb asja wõi ei, wastasel korral oleks wõinud ju kino edasi töötada, üks kõik kas wig. sõjam. ühingu, ehk keskoimkonna käes. Walitud piltide demonstreerimisega oleks rahwa kultuuri tõstmiseks ikkagi midagi ära tehtud ja teenijatel poleks waja olnud tööta jääda. Nüüd aga, kui see tõsiasjaks jääb, et kinoaparaat kõlbmatuks muutunud, peab konstateerima seda suurt lohakust, mis keskoimkonnas ühiskonna waranduse hoidmise juures nähtawale tuleb ja see ei ole neile meestele auks, kes loewad endid kõrgemate aadete kandjaks.

W. W.

KIRJAD TOIMETUSELE.

I.

Nowembrikuul 1921. a. andsin sõjainistrile palwekirja, et mind sõjawäe teenistusse tagasi wõetaks. Sõjainister pani järgmise resolutsiooni peale: „Tuleb wäeosa leida, kus waba koht olemas, ja wastawa ülema kaudu esineda“. Andsin 3-da üksiku pataljoni ülema nõusolekuga palwekirja sisse ja sain mõne aja pärast järgmise wastuse: „Ei saa, sest inspektori osakonna ülema andmete põhjal olete lõpetanud ainult 6 klassi“. Minu teenistuslehest on näha, et olen lõpetanud Tiflisis sõjakooli ja sellega on minul täielik keskkooli haridus. Nähtawasti ei olnud ametnikkudel aega seda järelewaadata. Wastusega mitte rahul olles, sõitsin ise Tallinna. Herra inspektori osakonna ülema juuresolekul tehti kindlaks, et olen täiesti rahuaegne ohwitser, ja et tagasiastamiseks takistusi ei ole, saadeti mind kohe Tartu rahwawäe ülema juure, kus minu jaoks üks waba koht pidi olema. Kui see aga mulle ei passi, siis wõin ka Wõrusse sõita, kus ohwitserisid nõutakse.

Jõudsin Tartu, kus leidsin, et inspektori osakonna ülem eksinud oli, sest lubatud waba kohast seal keegi midagi ei teadnud. Saatsin kohe uue palwekirja ja palusin, nii kui juba lubatud, mind Wõrusse määrata. Kirjawahetus oli nüüd juba üle wite kuu kestnud, ja mina ikka weel ilma kohata. Ei tahtnud ka teist kohta vastu wõtta, sest ootasin iga päew staabist ettekirjutust.

Olen wana ohwitser, kes sõja lõpuni soomusrongi diiwisiga ainult liinil wiibinud ja kus ka Eesti eest sõidides wigastada sain, ei wõinud niisuguse ümberkäimisega rahu, olla. Nägin, et mind lihtsalt ignoreeritakse. Kuus kuud juba kestis kirjawahetus, ja mina ei saa ikka weel sõjainisteeriumi poolt lõpuotsust. Saatsin weel kord inspektori ülemale kirja ja palusin tungiwalt minule põhjust teada anda, sest — hra minister oli ju ise nõus mind wastu wõtma ja Tallinnas wiibides öeldi minule, et kõik kõige paremas korras on ja pakuti Tartu, Wõru ja ka Tallinna walida. Sain järgmise wastuse. „Olen teinud wõimalikuks Teie teenistusse wõtmise, äratarwitades Teie keelte teadmist, (pean tähendama, et tunnen Eesti, Saksa, Wene, Inglise keeli täielikult ja räägin ka Prantsuse ja Läti keelt. Umbes 1½ aastat teenisin Am. Punase Risti juures sideohwitserina ja omandasin kõige paremad paberid) sõjainistri isiklikuks adjundiks, kuna see küsimus praegu harutusel. Kui end. diiwist ülem saadab kohase attestatsiooni, siis on küsimus otsustatud. Mina isiklikult ei teadnud teitest enamalt midagi, kui asi selgus, wõtsin osa ja kandsin ette isikliseit, et otsus saaks täiesti jaa-taw“.

6 kuud on minu palwekiri inspektori ülema käes, aga tema enamalt ei teadnud minust midagi. Nüüd korraga päris teine lugu. Näeb wälja, et insp. osak. ülem katseb oma wiga parandada. Mina olin sellega rahul, sest ometi kord peale 6 kuu kannatamist, saan koha. Ootan ja ootan. Diiwisti ülem on ka juba kohase attestatsiooni saatnud, kuid wastust ikka ei tule ja ei tule. Millest elama pean, see ei puutu kellegisse.

Kirjutasin weel mitu korda, paludes ükskõik mis kohta, kuid wastust ikkagi ei tule. Oodates olin mitu koha pakkumist tagasi lükanud, sest igapäew pidi ettekirjutus tulema, kuid . . . korraga (8 kuu ootamise peale) tabab mind järgmine üllatus sõjainistri resolutsiooni näol: „Sõjainister ei luba enam ühtegi wastu wõtta, sest wabad kohad on tarwis kooli lõpetajatele“.

Kaheksa kuud piinati lubamistega, et nüüd lõpuks tagasi lükata.

Ei jäänud muud üle, kui kõiki seda awalikkuse ette tuua, lootes et need read on hoiatuseks neile, kes ehk weel sõjainistri luuletuste sisse usuwad.

Res. ltn. E. K.

II.

Kõik asutused, samuti ka raudteewalitsus püüawad wäljaminekute kokkuhoidmise suhtes wähenendada teenijate arwu.

Nagu näha, ei käi see kokkuhoidmine parandus-tööliste kohta, kus teemeistrid ja artelli-wanemad raudtee arwel päewatöölisi niipalju peawad, kui süda kutsub, pealegi lastes töölisi oma koduseid töid teha.

See sünnib, näituseks, kitsarööpalisel raudteel 4. piirkonna 4. artellis, kus tööartelli wanema K. naine seisab päewatöölise nimekirjas, ise aga oma majapidamisega ametis on ja tööst ainult siis osa wõtab, kui keegi ülemustest läbi sõidab.

Kui palju K. weel teisi sarnaseid päewatöölisi peab, wõiks ainult rewideerimine päewawalgele tuua, sest terve juulikuu ilmusid päewatöölised kogumispunkti wikatid ja rehad seljas.

Teatawasti ei kaswa liiprite ja kruusa peal heina ja raudteewalitsusel wist läheduses ka rendituid heinamaid ei olnud.

Hommikutel kuni rongide äraminekuni kitkuti teede pealt rohtu, peale selle olid aga kõik oma riistapuudega ära kadunud. Kuhu?

Hiljem kaswasid raudtee ääres heinakuhjad, missugused ka warsti müügile läksid. Saadud raha läks muidugi „ettewõtja“ tasku.

Mis kasu aga riik ja töölised selle läbi said, jääb wäga küsitawaks.

Töölised kaebtust tösta ka ei julge, sest muidu lendad kohe koha pealt ja kiruwad ainult isekeskis uusi „kubijaid“. Oleks aeg wastawal asutusel selle peale tähelpanu pöörata.

Amos.

III.

Piirsalu wallawalitsus haridust ja kilomeetri postisid ignoreerimas.

Risti alewis asub kolme klassiline algkool, kus Risti alewi ja ümbruskonna lastele algharidust antakse. Et Piirsalu kuue klassiline kool Risti alewi elanikkudest 10 wersta kaugusel seisab, siis otsustasid koosolekul Risti alewi ja lähema ümbruse elanikkude poolt weel oma kooli juure 3 wiimast klassi awada ja kulud ühes õpetajate palkadega oma kanda wõtta. Koosoleku protokoll saadeti Piirsalu wallawalitsusele, palwega, selles asjas oma nõusolekut lubada, kuid wallawalitsus jättis selle palwe tähelpanemata, põhjendades, et nii palju koolisid ühe walla piirkonnas waja ei ole, ja Risti ümbruskonna elanikud olid sunnitud oma lapsi Tallinna ja ja Haapsalu wiima.

Teine lugu, mis Piirsalu wallawalitsuse hoolimatusest selge pildi annab, oli järgmine: Septembrikuu algul tuli mul sõita maanteed mööda, mis tähendatud wallapiiridest läbi läheb.

Jõudsin 70-da kilomeetri postini ja olin

sunnitud kobbudes seisma jääma, sest numbrid olid oma harilikud kohad muutnud — seitse kolis teise kohale, nullile oma koha pakkudes. Nähtawasti olid nad Tallinna näitusel käinud ja tagasi jõudes oma kohtadega eksinud, mis nüüd omakord reisijaid eksitab.

Wallaisad, kes seda eksitust nägid, arwasid wist rahulikult: — „ükskõik kuidas need numbrid on, peasi kui nad aga peal on!“

Üldse peab tähendama, et walla piirides asuwad kilomeetri postid nii lohakalt wäritatud ja nummerdatud on, mis wallaisadele sugugi au ei tee. H o.

Öiendus.

„Walwes“ nr. 29. artiklis „Missugustele alustele meie julgeolek ja olemasolu rajatud?“ muu seas kirjutud, et meie sisemine julgeolek on Koltschak — Deniikinlase shandarmi kätte usaldatud, kelle sidemed sealpool weel täiesti katkenud ei ole, sest tema poeg teenawat praegu weel Suurwene ülesehitajate pool wastulures Berlinis, kuhu ka isa rutanud“.

Nagu nüüd selgus, on hra L. poeg 8. weebruaril 1918. a. Deniikini wäes sõlides surma saanud, mispärast ka teade tema Berlinis teenimise kohta ekslik oli.

Edasi selgus hra L. seletustest, et Wene-maal elades oli tema ainult kohtuasutustes tegew ja et temal mingit ühendust „shandarmitega“ ei olnud.

„Walwes“ nr. 31. artiklis „kahe protsessi puhul“ oli kirjutud, et „ühel ilusal päewal sai nii Weem kui ka Kromel puurist wälja lastud.“

Nüüd palub hr. Weem öiendada, et tema mitte puurist waid Wabariigi keskwangimajast on wälja lastud.

KIRJAWASTUSED.

Amos. Kirjutage ainult ühe poole peale.

J. K. . . . a. See kord ei saa tarwitada.

R. R. . . . s. Tartus. Ei lähe.

J. M. Siin. Ei maksa korrata.

Asunik. Tarwitame, arwasime tasu alla. Eestlane. Andmed liig puudulikud ei saa tarwitada, nimetage tunnistajaid.

Keegi. Sellest on juba tüütuseni kirjutud. Ei lähe.

M. Sõber. Täname. Palume jätkata.

Järgmine number „WALWE“ ilmub reedel, 6. oktoobril.

Wastutaw toimetaja J. JAMMER. — Wäljaandja „EESTI WALWE LIIT“.

A. S. „Ühiselu“ trükk, Tallinnas.